

Måndagen den
14 maj 1979

Måndagen den 14 maj

Kl.11.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

*Om åtgärder för
att underlätta
ungdomars inträde
på arbetsmarkna-
den*

§ 2 Om åtgärder för att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Axel Kristianssons* (c) den 6 april anmälda interpellation, 1978/79:171, och anförde:

Herr talman! Axel Kristiansson har i en interpellation bett mig redogöra för utredningsförloppet inom kommittén för översyn av anställningsskyddslagstiftningen och samtidigt frågat om jag är beredd överväga en tillfällig dispensering från lagen om anställningsskydd vid anställning av ungdomar. Om jag inte är beredd vidta en sådan åtgärd vill Axel Kristiansson slutligen fråga vilka åtgärder jag ämnar vidta för att underlätta ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden.

Anställningsskyddskommittén tillsattes i december 1977 och har fått i uppgift att ta upp flera frågor kring sambanden mellan sysselsättningsproblemen och anställningsskyddslagstiftningen. Ett problemområde är de regler som gäller vid driftsinskränkningar och permitteringar. Det gäller att förbättra skyddet för de anställda och samtidigt finna lösningar på de ekonomiska problem för arbetsgivarna som följer av skyldigheten att bereda arbetstagarna trygghet i anställningen. Ett annat område är det som Axel Kristiansson har berört i sin interpellation, nämligen om anställningsskyddslagen till någon del verkar hämmande på viljan att nyanställa arbetskraft och då bl. a. ungdomar. Här kommer reglerna om provanställning och praktikarbete in i bilden men också lagens regler om uppsägningskyddet.

Inom kommittén har man redan från det att arbetet påbörjades varit ense om att det är nödvändigt att försöka fastställa vad som är fakta, innan man överväger att föreslå några ändringar i anställningsskyddslagen. De enkäter och andra undersökningar som hittills har gjorts i olika sammanhang har inte haft den uppläggnings och den bredden att de medger några säkra slutsatser av det slag som har förekommit i debatten.

Kommittén har därför låtit statistiska centralbyrån genomföra en omfattande undersökning av de faktiska verkningarna bl. a. på företagets anställningspolitik av den nu gällande lagstiftningen. Stor omsorg har lagts ned på att göra denna undersökning vederhäftig och rättvisande. Parallellt med arbetet på den statistiska undersökningen har gjorts en sammanställning av

Måndagen den
14 maj 1979

*Om åtgärder för
att underlätta
ungdomars inträde
på arbetsmarkna-
den*

innehållet i kollektivavtalen på anställningsskyddslagens område och en serie rättsliga genomgångar av lagen och av arbetsdomstolens praxis.

F. n. pågår det avslutande arbetet med utvärderingen av den statistiska undersökningen. Utvärderingen kommer att behandlas i kommittén under den närmaste tiden, och därefter är tiden kommen att ta ställning till vilka åtgärder som kan komma i fråga. Kommittén kommer eventuellt att i en särskild rapport publicera det material som har arbetats fram för att detta skall kunna bli känt i den allmänna debatten redan innan kommittén kommer med sina ställningstaganden.

Jag vill upprepa att kommittén har varit enig om denna uppläggning av arbetet. Ingen part har i kommittén begärt att provisoriska eller annars tillfälliga lagstiftningsåtgärder skall vidtas innan underlagsmaterialet har arbetats fram.

Jag har fortlöpande varit underrättad om hur kommittén har bedrivit sitt arbete, och jag har delat dess uppfattning om arbetets uppläggning. Av det följer också att jag anser att det inte bör göras några ingripanden i anställningsskyddslagstiftningen, vare sig genom dispensregler eller på något annat sätt, innan materialet föreligger. Denna min uppfattning har också delats av riksdagen vid den nyligen avslutade behandlingen av arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:21.

När det gäller Axel Kristianssons tredje fråga kan vi glädjande nog konstatera att arbetslösheten bland ungdomar sjunkit under de senaste månaderna. I april var således 31 000 ungdomar arbetslösa, vilket är 5 000 färre än för ett år sedan. Samtidigt har vi emellertid ett stort antal ungdomar i beredskapsarbete och utbildning. Regeringen har gjort den bedömningen att ungdomarna även under kommande vinter kan komma att möta svårigheter på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund beslutade regeringen nyligen om en rad åtgärder inför nästa budgetår. Tyngdpunkten i det s. k. 18-punktsprogrammet ligger på utbildningsåtgärder. Det är min övertygelse att åtgärder för att ge ungdomarna yrkesutbildning är avgörande både för de ungas möjligheter att få arbete och för näringslivets möjligheter att kunna tillgodose sitt behov av arbetskraft i en uppåtgående konjunktur.

AXEL KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att först få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

Jag är fullt medveten om arbetsmarknadsministerns stora engagemang i den här frågan, och jag ifrågasätter inte detta på något sätt – det är således inte det som föranlett mig att interpellera. Men inte minst med hänsyn till detta förhållande hoppades jag kunna emotse ett svar som innehöll om inte direkt ett bifall så åtminstone en antydning om att det hade varit möjligt att bifalla det jag tar upp i min huvudfråga, nämligen om man skulle kunna dispensera från anställningsskyddslagen när det gäller ungdomar i en viss åldersgrupp som är nytillträdande på arbetsmarknaden. Dispenseringen skulle gälla intill dess utredningen är färdig. Jag har sagt i min interpellation, och jag vill gärna upprepa det här, att en sådan dispensering självfallet inte skulle gälla dem

som nu är i arbete utan dem som söker arbete efter det att en dispensering införts.

Den redovisning som lämnats vad det gäller utredningsförloppet i samband med den översyn som nu pågår av anställningsskyddslagstiftningen tycker jag tyder på att utredningen kommer att ta tid. Jag har full förståelse för detta. Man har ju här att ta ställning till mycket komplexa frågeställningar, och det är klart att det här som i alla andra sådana sammanhang måste föras partsresonemang. Jag vill gärna kortfattat skjuta in här att kanhända skulle just ett sådant praktiskt prov på hur lagstiftningen fungerar, som en dispensering skulle utgöra, kunna ge ett utomordentligt värdefullt svar på frågan om vem som egentligen har rätt i den diskussion på det här området som förts ganska länge. I fråga om utredningsförloppet vill jag ändå säga att utredningen detta till trots har tagit onödigt lång tid. Jag gjorde mig underrättad om förloppet för ca ett år sedan, och då hade faktiskt inte mycket hänt i utredningen. Det faktum att det går sakta tycker jag ger belägg för angelägenheten av min andra fråga.

Arbetsmarknadsministern säger i svaret att man här behöver ha en mycket bred faktainsamling. Naturligtvis är jag fullständigt på det klara med att detta är utomordentligt värdefullt, men en sådan faktainsamling tar tid, och jag är inte övertygad om att den ensam ger de svar som man skulle vilja ha i ett sådant sammanhang. Jag tror därför – jag vill upprepa det – att en komplettering med ett praktiskt prov på hur arbetsmarknaden skulle fungera i vid en lägsta åldersgräns för lagens giltighet skulle vara av utomordentligt stort värde.

Som svar på min tredje fråga säger arbetsmarknadsministern att regeringen i det här avseendet förbereder en rad åtgärder, varvid utbildningsfrågorna sätts främst. Att så sker noterar jag naturligtvis med tillfredsställelse. Men låt mig, innan jag går närmare in på detta, konstatera att vi, även om vi i dag talar om kanske inte en högkonjunktur men ändå en betydligt förbättrad konjunktur, alltså har en hög arbetslöshet, framför allt en hög ungdomsarbetslöshet. Enligt den senaste undersökningen har faktiskt ungdomsarbetslösheten ökat från 23 000 till 30 000. Vi måste dessutom vara medvetna om att åtskilliga tiotusental ungdomar kommer att söka sig till arbetsmarknaden nu när skolorna slutar, och det gör naturligtvis problemet ännu större. Vidare kan man nog inte räkna med – jag tror att det är ett riktigt antagande – att insatser i form av utbildning löser alla problem. Det är väl ingen överdrift att säga att vi aldrig har satsat så mycket på detta område som just nu. Jag ger gärna arbetsmarknadsministern en eloge härför. Samtidigt är det naturligtvis svårt att klara både kapacitet och kvalitet och dessutom, skulle jag vilja säga, den flexibilitet som är nödvändig i ett arbetsmarknadsläge som det vi f. n. har. Därför hade det varit både nyttigt och intressant att se hur ett så djärvt grepp som en dispensgivning hade verkat. Det står väl helt klart att man inte kan lagstifta fram några arbeten. Många tecken tyder tvärtom på att lagstiftningen i fråga kan ha den effekten att den verkar återhållande på benägenheten att anställa folk. Man upplever i dag någonting som är rätt underligt och som ger anledning till funderingar över den här problematiken inte minst på sikt,

Nr 144

Måndagen den
14 maj 1979

*Om åtgärder för
att underlätta
ungdomars inträde
på arbetsmarkna-
den*

Måndagen den
14 maj 1979

*Om åtgärder för
att underlätta
ungdomars inträde
på arbetsmarkna-
den*

nämligen att företagen hellre vill ha kvar pensionärerna sedan dessa uppnått pensionsåldern än anställa ungdomar om vilka man ingenting vet. Jag kan inte säga vad detta beror på. Naturligtvis spelar många faktorer in. Men allt detta leder ju till att svårigheterna på arbetsmarknaden blir allt större. Förmodligen blir de också bestående.

Herr talman! Med dessa kommentarer vill jag än en gång tacka för svaret.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Att döma av arbetsmarknadsministrerns interpellationssvar och av vad han har sagt tidigare är tydligen ungdomsarbetslösheten för honom en konjunkturfråga. För oss andra framstår det ändå – och det gäller framför allt de arbetslösa ungdomarna – som en realitet att ungdomsarbetslösheten är ganska utbredd oberoende av om det är hög- eller lågkonjunktur.

Allt som oftast i debatter, och senast i TV i förra veckan, hävdade Rolf Wirtén, att om vi har en bra ekonomi och om näringslivet fungerar väl, får man också jobb. Större profiler och större export är tydligen det allena saliggörande pillret för att man skall få jobb. Men detta visar också att folkpartiregeringen är oförmögen att komma underfund med arbetslöshetens, och då främst ungdomsarbetslöshetens, egentliga orsaker. Det hjälper inte med högre bolagsvinster och att staten ger ännu mer bidrag till det privata näringslivet. Och inte heller hjälper det med borgerlig ekonomisk politik, där ekonomin får styra politiken och inte tvärtom: att de politiska besluten får styra den ekonomiska utvecklingen.

Regeringen lade för en tid sedan fram ett 18-punktsprogram för ungdomens sysselsättning. I programmet tar man inte itu med den nuvarande arbetslösheten och vidare pekar man bara på behovet av utbildning utan att ange var och hur det skall kunna skaffas arbete åt den arbetslösa ungdomen.

I interpellationssvaret, liksom i folkpartipolitiken i övrigt, döljer man den rådande arbetslösheten genom att inte räkna in beredskapsarbetena och de olika arbetsmarknadsutbildningarna, som egentligen är ett slags arbetslöshet. Arbetslöshetssiffrorna har gått ned enligt Rolf Wirtén. Men egentligen är förhållandet det att det i dag är ännu fler som är arbetslösa, som inte har jobb på den ordinarie arbetsmarknaden.

Så en kommentar till interpellationssvaret. Arbetsmarknadsministern säger att regeringen gjort bedömningen att ungdomarna även under kommande vinter kan komma att möta svårigheter på arbetsmarknaden. Ja, bedömningen är kortsiktig och ganska typisk. Med anledning av denna kortsiktiga bedömning vill jag fråga: Gör man inte någon långsiktig bedömning? Gör man inte den bedömningen, vilket man från regeringens sida borde göra, att man med den här politiken alltid kommer att ställas inför problemet att ungdomarna möter svårigheter på arbetsmarknaden? I det här landet har vi inte haft full sysselsättning och vi kommer inte heller att få det med nuvarande ekonomiska system.

Arbetsmarknadsministern säger i slutklämmen beträffande det 18-punktsprogram som han hänvisar till: "Det är min övertygelse att åtgärder för att ge ungdomarna yrkesutbildning är avgörande både för de ungas möjligheter att få arbete och för näringslivets möjligheter att kunna tillgodose sitt behov av arbetskraft i en uppåtgående konjunktur."

Det avgörande för att ungdomar skall kunna få ett arbete kan knappast vara utbildningen, utan det måste vara att man kan skaffa fram fler jobb, ingenting annat. Men om nu utbildningen skulle vara det avgörande måste man ställa sig frågan: Hur kommer det sig då att så många äldre går arbetslösa, som inte är ungdomar men som har yrkesutbildning och erfarenheter från olika jobb?

Det räcker naturligtvis inte med att bara hänvisa till att man skall vidga utbildningen. Det finns ju ungdomar som av olika skäl inte vill gå på ett gymnasium för att skaffa sig teoretiska och även en del praktiska kunskaper. Detta kan bero på olika saker, uppväxt, skolmiljö, skolleda osv. Hur skall dessa ungdomar kunna komma till tals? Skall dessa ungdomar, som en följd av arbetsmarknadsministerns uttalande att utbildningen är det avgörande, i fortsättningen bara placeras i facket för arbetslösa?

Helt klart är att 18-punktsprogrammet inte ger några exempel på hur man kan skapa fler jobb. Det talas om 10 000 platser i gymnasieskolan och det är naturligtvis bra. Men det ger, som jag sade tidigare, inte fler jobb. Hela programmet går ut på att ge en föreställning om att man skall skapa sysselsättning åt ungdomarna. Men så är ju inte fallet. Programmet tar inte upp problemet med de ungdomar som i dag går arbetslösa. De 10 000 gymnasieplatserna är till för att nytillkommande arbetslösa ungdomar under de närmaste åren skall kunna komma in på gymnasiet, och inte för att de som i dag är arbetslösa skall få sysselsättning.

Vidare måste jag säga att det är ett ganska stort svaghetstecken när regeringen sätter upp ett 18-punktsprogram för ungdomens sysselsättning, där man ger skolöverstyrelsen i uppgift att redovisa behovet av gymnasieplatser för första hälften av 1980-talet. Sådana saker tycker jag borde vara självklara. Att som regeringen gör ta upp dem i ett program är mera att visa på regeringens okunnighet.

Vidare sägs under en punkt att skolöverstyrelsen senast den 30 april skall redovisa en ny bedömning av platsbehovet för nästa läsår. Men borde det inte ingå som en naturlig del i SÖ:s politik att år för år följa också platsbehovet? Detta skall väl inte tas upp som en punkt, som regeringen kan försöka göra sig populär på.

Det framgår av det nu lämnade svaret, av tidigare debatter i frågan och av den borgerliga politiken i övrigt att den enda möjligheten att åstadkomma något på detta område är att stödja de ungdomar och de organisationer som nu bedriver aktioner ute i landet för att skaffa fler jobb. För någon tid sedan genomfördes en demonstration i Norrbotten, och en ny demonstration för att skaffa fler jobb åt ungdomarna äger rum i kväll här i Stockholm.

I vår skall liksom tidigare år många ungdomar rycka ut från värnplikten, och jag skulle vilja ställa några frågor i anslutning till detta. Det är kanske ca

*Om åtgärder för
att underlätta
ungdomars inträde
på arbetsmarkna-
den*

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

10 000 ungdomar som efter sin värnpliktstjänstgöring nu skall ut i arbetslivet. Det har gjorts en undersökning på enligt uppgift 28 arméförband, enligt vilken ungefär 48 % av dem som skall mucka i vår står utan arbete när de rycker ut. Man kan också utgå ifrån att en ganska stor del av dem som ryckte ut under våren liksom även på hösten förra året tillhör dem som är registrerade i dagens arbetslöshetsstatistik. Det kan därför finnas skäl att se över dessa problem. Det kunde vara intressant att höra om regeringen har studerat vad som händer med de ungdomar som rycker ut från sin värnpliktstjänstgöring.

Det har också framkommit att de värnpliktiga ungdomarna har svårigheter att få ledigt från förbanden för att söka jobb. Det finns föreskrifter som medger rätt till sådan ledighet, men enligt Värnpliktiga arbetsgruppen, som är en värnpliktsorganisation, är detta ett oerhört stort problem för ungdomarna ute på förbanden. De får inte ledigt annat än i mycket ringa utsträckning. De upplever det definitivt inte så att gällande regler om möjlighet till erforderlig ledighet för att söka arbete följs. De har också bl. a. svårigheter med att komma åt telefon när de skall söka arbete. Jag vill ställa följande fråga, som jag hoppas att herr Wirtén kan svara på: Har herr Wirtén för avsikt att, om det förhåller sig på det här viset – och jag tror att det är så, när nu Vpl-Ag säger det – ta upp dessa problem och se till att officerarna ute på förbanden följer regeln om att ungdomarna skall få erforderlig tid för att söka jobb? Även om ungdomarnas utsikter att få något arbete inte är gynnsamma, skall de ändå ha denna möjlighet att söka jobb.

Slutligen kan man bara konstatera att arbetsmarknadsministern i sitt svar i övrigt, som till största delen upptogs av frågan om provanställningar, inte tar någon ställning på den punkten. Det är helt klart att provanställningar inte ger några fler jobb. Man skapar inte fler arbetstillfällen genom att försämrast anställningstryggheten på arbetsmarknaden, och det är den enda effekt som dessa provanställningar har. Syftet med dessa från Svenska arbetsgivareförbundet och dess företrädare här i kammaren är bara att ge arbetsköparna större möjligheter att bolla med folk utan att behöva hindras av gällande lagstiftning om anställningsskydd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om industrisys-sättningen i Stockholmsregionen

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Sivert Andersson* (s) den 19 april anmälda interpellation, 1978/79:175, och anförde:

Herr talman! Sivert Andersson har frågat mig

1. om jag vill ge en redogörelse för regeringens syn på de minskade sysselsättningstillfällena inom industrin i Stockholmsregionen,
2. om jag avser att ta några nya initiativ i syfte att bevara yrkeskunskapen vid Svenska Maskinverken genom att skapa ny sysselsättning vid anläggningarna i Järfälla,

3. om jag vill ta några initiativ som ger Finnboda Varv verkliga möjligheter att leva kvar och

4. om jag anser att Finnboda Varv med sitt kunnande borde kopplas in i de oljesaneringsprojekt som diskuteras inom Svenska Varv.

Stockholms läns industrisysselsättning minskade från slutet av 1960-talet till mitten av 1970-talet, medan landet som helhet hade en ungefär oförändrad industriell sysselsättningsnivå. Däremot har förändringen i Stockholms län under de tre senaste åren inte varit mer negativ än i landet i övrigt, snarare tvärtom. Inslaget av branscher, t. ex. textil- och konfektions-industri, som under senare år haft en snabb strukturomvandling, är obetydligt och varvsnäringen svarar för endast 1 % av den totala industrisysselsättningen i länet. Verkstadsindustrin har en betydligt större andel av produktion och sysselsättning i regionen jämfört med övriga delar av landet. En betydande del av landets elektroindustri finns i regionen. Jag skulle därför vilja hävda att regionen har en god industristruktur som kommer att visa sig vara en stor tillgång vid framtida strukturförändringar. Det finns således inte skäl till generella åtgärder för att påverka den industriella utvecklingen i Stockholms län. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan däremot vara nödvändiga för att underlätta erforderliga omställningar.

Frågan om ett samgående mellan Svenska Maskinverken och Götaverken Ångteknik diskuterades här i kammaren i februari i år. Jag framhöll då att i den situation som uppstått för Svenska Maskinverken fanns det anledning att befara att en annan lösning än ett samgående skulle medföra betydligt kraftigare personalminskningar än de som aviserats. Med hänsyn till den överkapacitet som finns inom branschen synes en neddragning ofrånkomlig. Eftersom Svenska Maskinverkens tidigare ägare Saab-Scania i detta fall kunde erbjuda ny sysselsättning för många, låt vara utanför Järfälla kommun, anser jag att samgåendet var en riktig åtgärd. Min förhoppning är att samgåendet skall leda till ett starkt och i framtiden expanderande företag.

Den av regeringen tillsatta kommissionen för de mindre och medelstora varven har till uppgift att utreda frågor om dessa varvs strukturanpassning och behov av stöd. I avvaktan på resultatet av det pågående utredningsarbetet, som bl. a. omfattar Finnboda Varv, vill jag inte göra några uttalanden i fråga om detta varv.

Frågan om det oljesaneringsprojekt – Swedish Environmental Protection Service (SEPS) – som pågår inom Svenska Varv diskuterades här i kammaren i slutet av april. Jag nämnde då att SEPS blivit ett helägt dotterbolag till Karlskronavarvet AB. Frågan om SEPS utveckling hör således hemma under Svenska Varv-koncernen och det ankommer därför ytterst på Svenska Varv att avgöra på vilket sätt man vill utnyttja Finnboda Varvs kunnande på oljesaneringsområdet.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation. Tyvärr anser jag att svaret andas en optimism som inte kan vara byggd på en ingående kunskap om förhållandena inom den här regionen.

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

Jag vill med några exempel på stora nedläggningar och utflyttningar visa hur regionens tillverkningsindustri har drabbats.

Vi vet att Electrolux har dragit i väg med 800 arbetstillfällen från Stockholm. Så har också Elektro Helios gjort med över 500, så Asea med över 300, så Turbin AB de Laval med 470, så LM-företaget AB Ermi med 500, så Hallbergs med 200 och så även Erenco AB.

I själva verket förlorade regionens metallindustrier – här är alltså bara metallindustrierna medtagna – 11 000 arbetstillfällen i produktionen då en stor mängd företag flyttades från regionen under 1960-talet. Efter en något bättre situation i början på 1970-talet har nya svårigheter uppkommit: L M Ericssons svårartade strukturkris häromåret kostade regionen två verkstäder i Stockholm, och företaget minskade på mycket kort tid verksamheten med 1 500 arbetstillfällen i Stockholmsområdet. Detta hände under åren 1975–1977.

Dessutom måste nämnas nedläggningar som inträffat under senare år. Vi har Svenska Dataregister, Lumalampan, Sundstrands Hydraulic och Svenska Flygverkstäder. De här nedskärningarna berör 2 000 anställda. Utöver neddragningen inom LM-koncernen i Stockholmsområdet har företag som Atlas Copco och AGA kraftigt minskat sysselsättningen i regionen. Nedläggningen av Svenska Maskinverken innebär nu en ytterligare försvagning av tillverkningsindustrin i området, liksom hotet mot sysselsättningen vid Finnboda Varv.

Sammantaget kan vi konstatera att tillbakagången inom industrin har drabbat Stockholms län hårdare än landet i övrigt. Även om vissa indragningar har förekommit inom en rad industrier ute i landet, visar tillgänglig statistik att praktiskt taget hela nedgången i industrisys-sättningen i landet har drabbat Stockholms län. Under tioårsperioden 1965–1975 minskade antalet industrisys-satta med 13 000 eller med 8 %. Under den kommande tioårsperioden väntas enligt nu gällande prognoser en ytterligare lika stor andel komma att försvinna. Det är en tillbakagång som direkt kan jämföras med vad som skett eller hotar i områden som drabbats mer direkt av teko-, av varvs- eller av stålkriserna.

Mot den här bakgrunden, herr talman, är det omöjligt att i tacket för att industriministern har svarat på min interpellation lägga in någon tacksamhet för hans analys av situationen. Jag har bett att industriministern skulle lämna en redogörelse för regeringens syn på de minskade sysselsättningstillfällena inom industrin i Stockholmsregionen. Redogörelsen innehåller konstaterandet att utvecklingen närmast varit positiv för vår region. Från att regionen har varit en arbetsmarknad med ett stort inslag av industriarbetare får vi emellertid nu uppleva att den får allt mindre betydelse som industri-region. Fram till mitten av 1950-talet fanns en sjundedel av industrijobben i den här regionen, men nu är den andelen mindre än en tiondel. Utvecklingen går snabbt. Tillverkningsindustrin minskade i Stockholms kommun med över 20 000 anställda mellan år 1970 och år 1977. Länet som helhet har klarat sig bättre, men minskningen där blev ändå 10 000.

Med detta som bakgrund måste jag beteckna det som anmärkningsvärt att

regeringen inte hyser någon större oro för utvecklingen i det här länet. Jag vill fråga: Är regeringen verkligen av den uppfattningen att inga åtgärder utöver arbetsmarknadspolitiska åtgärder behövs i denna region? Jag skulle uppskatta om det gick att få ett svar, baserat på den utveckling som föreligger när det gäller industrisysselsättningen. Jag vill också fråga om de farhågor som finns när det gäller dålig lönsamhet inom regionens företag påverkar regeringens ståndpunkt. Dessutom vill jag fråga om regeringen uppmärksammat att problemen inom regionens industri är smygande och att man därmed inte får lika stor uppmärksamhet för den här utvecklingen som i andra delar av landet.

Industriministern uttalar som sin mening att samgåendet mellan Svenska Maskinverken och Saab-Scania är en riktig åtgärd. Som ett skäl för detta påpekar han att Saab-Scania kunnat erbjuda nya anställningar för personalen.

Herr talman! Med precis samma erbjudanden om anställningar på orter runt om i landet har tiotusentals arbetare fått se sina arbeten flytta till andra landsändar. I själva verket är det inte fråga om verkliga möjligheter till flyttning eller nya jobb. Jag vill gärna understryka att behandlingen av människorna inom industrin står i bjärt kontrast till hur tjänstemännen i de utflyttade statliga verken får stöd från staten. Det borde vara på tiden att parterna vid samgåenden av strukturskäl tog på sig ett verkligt ansvar för de anställda.

Svaret visar att industriministern inte avser att ta några nya initiativ för att skapa ny sysselsättning vid anläggningarna i Järfälla. Då är alltså industriministern nöjd med utvecklingen för de anställda vid Maskinverken i Järfälla. Att statligt ägda företags engagemang i strukturomvandlingen inte medför ansvar för sysselsättningen totalt sett anser alltså industriminister Huss vara *alldeles riktigt*.

När det gäller varvsindustrin ligger det ju till på det viset att vi har en kuststräcka på mellersta ostkusten som skall betjänas. Den är 700 km lång och sträcker sig från Oskarshamn i söder till Härnösand i norr. Denna kuststräcka utgör en tredjedel av den svenska kusten, och även sjöfarten i Mälaren är hänvisad till den hamnservice som finns här. En väsentlig del av sjöfarten går genom Stockholms skärgårds svärnavigerade farvatten, och många laster består av miljöfarliga varor.

För 20 år sedan – år 1958 – var sex medelstora och mindre varv i verksamhet inom detta område. Det var Gävle Varv med 343 anställda, Lidingöverken med 77, Hammarbyverken med 188, Ekensbergs Varv med 465, Finnboda Varv med 531 och Norrköpings Varv med 306 anställda. Det var alltså nära 2 000 anställda på dessa varv. Alla varven utförde fartygsreparationer och deltog i nyproduktion av fartyg.

Den strukturförändring inom sjöfart och varvsindustri som började i mitten av 1950-talet medförde att Gävle Varv upphörde 1962, Lidingöverken 1960 och Norrköpings Varv 1961. I Stockholm hände följande: Hammarbyverken gick upp i Finnboda 1960. Ekensbergs Varv och Finnboda slogs 1970 till en enhet med verksamheten förlagd till Finnboda Varv. Av de

Måndagen den
14 maj 1979

*Om industrisyssel-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

sex varven med 2 000 anställda på denna kuststräcka på ostkusten återstår nu ett varv med knappt 500 anställda. Det är en reducering med 74 %.

Om Finnboda Varv nu läggs ned hänvisas sjöfarten till Oskarshamn eller till finska varv. Det betyder i sin tur att ett havererat fartyg i t. cx. Stockholms skärgård måste bogseras en lång distans, vilket innebär risker både för fartyget och för berörda skärgårdar och stränder. Under gynnsamma förhållanden kan en bogsering ta ett-två dygn. Råder hårt väder eller isförhållanden kan den ta lika många veckor – med ökade risker för ytterligare skador.

Även banala haverier, som ofta inträffar med propellarar, roder, bottenventiler och liknande, kommer att medföra extra kostnader och tidsförluster för rederierna, om dockningen måste ske på en avlägsen ort. Det är inte rimligt att ett fartyg som får ett propellerhaveri i Stockholm bogseras 175 sjömil till Åbo eller Oskarshamn för en dags dockning. Jag undrar: Vad kommer rederierna att göra om detta skulle inträffa?

Att Finnboda Varv har stor betydelse i sammanhanget bevisas av att den verksamhet man där bedriver har stort värde för hamnverksamheten som sådan. Vi har uppgifter om att hamnverksamheten direkt eller indirekt betyder sysselsättning för 30 000 människor i Stockholmsregionen. Vi har också klara bevis för att varvsverksamheten har avgörande betydelse för hamnverksamheten i stort. Att Finnboda Varv verkligen är engagerat i servicefrågor för fartygstrafiken bevisas av att man under första kvartalet 1979 har haft arbeten ombord på 117 fartyg. 33 av dessa fartyg har dockats. Jag vill med detta understryka vikten av att vi får ha kvar Finnboda.

Jag har nu interpellat industriministern i denna fråga. Av svaret framgår att industriministern, under pågående utredning i den särskilda kommissionen för de mindre och medelstora varven, inte vill uttala sig om Finnboda. Det tycker jag är beklagligt.

Nu gäller det att skapa möjligheter för Finnboda att klara den extra svårighet, ja, kris, som orsakats av den minst sagt märkliga behandling som varvet har fått utstå. Först döms varvet ut av ägarna – staten. Sedan överges varvet av ägarna. Vi har inte kunnat upptäcka en enda åtgärd från Svenska Varv eller industriministern som visar att varvet faktiskt finns kvar och måste ha arbetsobjekt. Får man inte fram arbeten, blir ju utredningen i kommissionen illusorisk.

Samtidigt som Finnboda har brist på arbeten har vi uppgifter som visar att Svenska Varv vid varvet i Göteborg sysselsätter 700 människor genom entreprenad eller i form av vad som ibland har kallats för grå arbetskraft. Facket vid Finnboda har gått ut i en annonskampanj för att visa att varvet finns kvar. Det är skandalöst att ägarna inte har gått ut i en bred kampanj som kunnat visa att varvet har stora möjligheter. Finnboda Varv, som alltid har sysslat med vad man numera kallar för alternativ produktion, har möjligheter att utveckla en sådan tillverkning. Och att varvet kan sina saker vet vi. Innan AB Götaverken kom in som delägare av varvet hade Finnboda en alternativ produktion med många möjligheter till tillverkning. Jag frågar: Är industriministern beredd att verka för att de negativa effekterna av Svenska Varvs

nedläggningsförsök av Finnboda Varv undanröjs? Är industriministern beredd att ge Finnboda Varv möjligheter att agera över hela sitt produktionsregister?

Finnboda Varv har tagit fram en marin miljövårdsanläggning som ingår i ett större projekt inom Svenska Varv. Jag frågar när det gäller den delen: Avser industriministern att genom ett påskyndande av projektet skapa förutsättningar för en ökad sysselsättning vid Finnboda?

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! För nästan precis tre månader sedan diskuterades här i kammaren frågan om huruvida den planerade nedläggningen av AB Svenska Maskinverken i Kallhäll kunde förhindras. Vid det tillfället sökte jag vidga debatten till att även gälla den olyckliga trenden mot en kraftig minskning av antalet arbetsplatser i Stockholmsregionen och fick ett visst meningsutbyte med industriministern.

Situationen för Maskinverken, för Finnboda Varv och för industrisys-
sättningen i regionen är oförändrat osäker och hotande för flera tusen människor. Jag vill nu i anslutning till Sivert Anderssons interpellation och svaret på den återkomma till den tidigare diskussionen, till förslag och initiativ från vpk:s sida vad gäller både Svenska Maskinverken i Kallhäll och Finnboda Varv.

Beträffande Svenska Maskinverken i Kallhäll lämnade industriministern vid föregående interpellationsdebatt en fråga helt obesvarad, och jag vill först återkomma till den. Det som industriministern då inte kunde svara på bör väl i dag vara möjligt att lämna besked om, nämligen vad industriministern anser om de förslag till lösningar som de anställda genom sina fackliga organisationer har presenterat. Var de förslagen inte bra? Var de inte realistiska? Vid den senaste debatten kunde industriministern inte svara på de frågorna, uppenbarligen därför att han inte hade tagit del av de anställdas förslag.

Sedan vi senast diskuterade Järfälla kommuns problem beträffande Maskinverken i Kallhäll har nya problem aviserats som berör kommunen och det undersysselsatta nordvästområdet. Bl. a. har frågan om Datasaab AB:s fortsatta existens diskuterats. Det är ett företag i vilket staten är delägare och har ett stort ansvar för de många människor som är beroende av de ca 100 jobb som företaget ger. Jag vill använda det här tillfället till att fråga industriministern om han och regeringen också i fortsättningen kommer att medverka till att staten uppfyller de förpliktelser som staten har gentemot Datasaab och som finns angivna i huvudavtalet om framtida bidrag och tillskott till databolagets verksamhet. Jag vill fråga detta redan i början av mitt inlägg, då ju frågan om framtidsutsiktarna för Datasaab AB inte tas upp speciellt i interpellationen. Industriministern kanske ändå har möjlighet att göra någon kommentar.

Situationen på den del av arbetsmarknaden som Svenska Maskinverken och Finnboda Varv tillhör har ju inte blivit bättre, även om industriministerns interpellationssvar närmast kan ge intryck av det. Om industrisys-
sättningen i Stockholms län under de senaste tre åren inte har varit "mer

Måndagen den
14 maj 1979

Om industrisysselsättningen i Stockholmsregionen

negativ", som industriministern säger i interpellationssvaret, än i landet i övrigt utan snarare tvärtom är det ändå en dålig tröst för de arbetare som redan drabbats och som kommer att drabbas av nedläggningar, inskränkningar och utflyttningar.

Tillbakagången inom industrin har enligt olika bedömare drabbat Stockholms län hårdare än riket i övrigt, precis som Sivert Andersson nyss har påtalat. Det är arbetarna som har drabbats hårdast, medan tjänstemännen har klarat sig något bättre. Antalet industrisysselsatta beräknas sedan mitten av 1960-talet ha minskat med ca 10 % eller omkring 15 000 personer.

Det finns för dagen inget som tyder på att takten i denna utarmning i fråga om industriarbetsplatser har minskat eller kommer att minska de närmaste åren, om inget radikalt görs. Fram till år 1990 kan annars antalet heltidssysselsatta inom industrin i Stockholms län komma att minska med ytterligare 10 000 personer. Det visar bl. a. de utredningar som länsstyrelsen har gjort.

Kvinnor, ungdomar och invandrare utgör den största delen av länets arbetslösa. Länsarbetsnämnden räknar med att behovet av beredskapsarbeten under det kommande året kommer att vara drygt 4 000 bara för ungdomarna. När vissa verkstadsföretag nyligen annonserat om vissa nyanställningar har det visat sig att just ungdomar, kvinnor och framför allt invandrare inte varit önskvärda till de ledigförklarade jobben. Jag säger det här mot bakgrunden av erfarenheter bl. a. från min hemort, Södertälje.

Företagen i Stockholmsregionen har visat ett mycket dåligt intresse för att anställa dem som är arbetslösa på de orter där jobben finns. Självfallet måste man få till stånd en förändring som innebär att en sådan diskriminering av kvinnor, ungdomar och invandrare på arbetsmarknaden upphör.

Industriministern kan säga att det här inte är hans bord – de här problemen borde ha tagits upp i föregående interpellationsdebatt med arbetsmarknadsministern. Men man kommer inte ifrån att problemen med industrisysselsättningen och svårigheterna för ungdomar, kvinnor och invandrare hör intimt samman.

Av industriministerns interpellationssvar framgår att han inte anser det vara befogat med några generella åtgärder för att påverka den industriella utvecklingen i Stockholms län. Det är minst sagt förvånande. Erik Huss borde faktiskt ha en del att lära av sin tidigare partiledare, Gunnar Helén, som senast vid en konferens den 24 april i år visade att han förstår problemen liksom betydelsen och nödvändigheten av snabba åtgärder för att hejda nedgången i industrisysselsättningen i Stockholms län.

Industrinedläggningarna, utlokaliseringarna och inskränkningarna som drabbat Stockholmsregionen under de senaste 10–15 åren och fortsatta nedläggningar eller s. k. nedbantningar måste tas på allvar. Inte bara arbetsmarknadspolitiska åtgärder är nödvändiga. Det finns mycket goda skäl till att statsmakterna skall medverka till att förhindra en fortsatt nedgång.

Vänsterpartiet kommunisterna har i olika sammanhang – inom kommuner, landsting och här i riksdagen – varnat för den här utvecklingen och krävt åtgärder av statsmakterna för att stoppa den. Vi anser inte att Stockholms län

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

skall expandera på bekostnad av andra delar av landet, utan att man i första hand måste trygga sysselsättningen på nuvarande nivå och ge de arbetslösa ett meningsfullt jobb.

Från slutet av 1960-talet har allt fler nedläggningar, inskränkningar och utflyttningar av industriarbeten drabbat Stockholms län. Några kända exempel är L M Ericsson, Atlas Copco, Svenska Dataregister AB, Lumalampan AB, Sundstrands Hydraulic AB och Svenska Flygverkstäder AB. Till det kommer de problem vi ganska nyligen diskuterade här i kammaren och som Sivert Andersson har tagit upp i sin interpellation: Svenska Maskinverken i Kallhäll, Finnboda Varv och andra hotade jobb, exempelvis vid Stora Vika i Nynäshamns kommun med 150 arbetstillfällen.

Samtidigt har det skett och sker en omfattande utflyttning av industrier till utlandet. Kapitlexporten år 1977 var över 3 miljarder kronor. Många av de stora Stockholmsföretagen är med här. Det gäller t. ex. L M Ericsson, Electrolux, Atlas Copco, AGA, Saab-Scania och Alfa-Laval, vilka alla ökat antalet utlandsanställda mycket kraftigt.

Herr talman! Det är enligt vpk:s mening nödvändigt att en regional industri- och sysselsättningsplan utarbetas för Stockholmsregionen. Grunden för en industrisatsning i regionen skall vara ett statligt utvecklingsprogram för anläggande av industrier som bygger på ny teknik, alternativa energikällor, ökad förädling inom landet och en omfördelning av resurserna från den militära till den civila sektorn.

LO-distriktet i länet har ställt frågan om vi skall ha en region utan arbetare. Svaret måste givetvis bli nej. Det måste vidtas åtgärder som ger flera industriarbetsplatser i regionen. Detta är en absolut nödvändighet, då industrin är grunden för att vi skall kunna bygga ut barnomsorg, sjukvård, skola osv. Vi kan inte heller acceptera ett ensidigt näringsliv, byggt på service och offentlig sektor.

Som exempel på industrier och verksamheter har vpk bl. a. föreslagit följande:

Återvinning av material och energi från avfall.

Tillverkning av sjukvårdsmateriel, fordon och hjälpmedel för handikappade och för sjuk- och hälsovården.

Nytt kommunikationssystem med trådbuss och utvecklad spårtrafik.

Ökad handel med de socialistiska länderna – bl. a. gasimport – för utvecklande av hamnverksamheten i länet.

Bevara Finnboda Varv och Mälarvarvet som viktiga förutsättningar för att utveckla gods- och persontransporter på regionens vattenleder.

Garanterna en i huvudsak oförändrad fortsatt verksamhet vid Svenska Maskinverken i Kallhäll och vid Datasaab i Järfälla kommun som nödvändiga förutsättningar för sysselsättning i denna region.

Utveckla anläggningar för alternativ energiproduktion.

Det här är några exempel på förslag som vi har ställt under senare år som ett bidrag till att söka konkretisera debatten kring industrisys-sättning och arbetstillfällen i Stockholms län.

Det måste vara en uppgift för staten att på olika sätt initiera och stödja

Måndagen den
14 maj 1979

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

sådana verksamheter som jag här gett exempel på. Det måste vara en viktig uppgift att bedriva en industripolitik som bättre beaktar även Stockholmsregionens problem.

I tre fall som har berörts i debatten i dag – Maskinverken, Finnboda och Datasaab – är det staten som genom sina ägarintressen måste känna ett dubbelt ansvar mot flera tusen människor i de kommuner och den region som det handlar om. Det gäller deras jobb, deras trygghet och framtid. Staten måste i dessa fall ha ett alldeles särskilt ansvar – ett samhällsansvar.

Det är betydelsefullt hur industriministern och regeringen ser på de här frågorna, om man kommer att göra något för att förhindra vad som synes ske, genom olika initiativ och åtgärder. Kan industriministern ge en sådan försäkran?

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Konstigt nog kan man säga att det arbetas för högttryck på Svenska Maskinverken i Kallhäll just nu. Efterfrågan på företagets produkter är god. Företaget tillverkar bra produkter. Det känns säkert bittert för många av de anställda, som redan har fått uppsägningsbrevet och har detta i fickan, att det på dem också ställts kravet att de självklart skall se till att produktionen och orderingången klaras, att de har ansvar för att produktionen kan hållas i gång, ansvar för att det görs bra saker på Maskinverken också under de här sista månaderna. Jag tror i och för sig att de allra flesta av de anställda känner och tar det här ansvaret, därför att det är yrkesskickligt, yrkeskunnigt folk som finns nere på Maskinverken. Men det är bittert att det av dem förväntas ett sådant här ansvar när inte alls motsvarande ansvar för deras framtid förväntas tas av ägarna.

Industriministern är nöjd med utvecklingen därför att, som han säger, Saab-Scania kan erbjuda de anställda på Maskinverken ny anställning. Teoretiskt är det riktigt att Saab-Scania kan göra det i rätt stor utsträckning, men för många av dem som är anställda på Maskinverken i Kallhäll är detta bara teoretiska erbjudanden. De praktiska möjligheterna för de anställda att också ta dessa erbjudna arbeten finns i själva verket inte.

Kallhäll har under de senaste månaderna tyvärr blivit omtalat inte bara för nedläggningen av Svenska Maskinverken utan också därför att ungdomsvandalismen i Kallhäll nu är mycket omfattande. I stort sett varje veckohelg slås fönstren på Folkets hus ut, kiosken, Konsum, herrekiperingen och de andra privata affärerna slås sönder. Kallhälls centrum är ett av de allra mest vandaliserade områdena i hela Stockholmsområdet för tillfället. Det tycks vara så att kärnan av det gäng av ungdomar som står för fönsterkrossning och andra saker är en grupp arbetslösa ungdomar i de övre tonåren, som runt omkring sig har samlat yngre skolbarn. Det är många som kan tala om att de under det sista dryga halvåret har upplevt en ökad social oro i Kallhäll. Denna beskrivning kommer från lärare, socialarbetare och från barnen själva. Jag upplever hur kamrater till mina egna barn, som har föräldrar vilka jobbar på Maskinverken, är oroliga. En ökad social oro har spritt sig i Kallhäll. Självfallet vill jag inte påstå att det är ett direkt samband mellan det som

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

händer på Maskinverken och det som händer i centrum på kvällarna. Men vi vet, att även om Stockholmsregionen jämfört med många andra regioner i det här landet har en relativt bra sysselsättning, så drabbar arbetslöshetens våndor och problem och sociala följder Stockholmsområdet lika förödande som andra områden. Vi kan aldrig lösa problemen här genom att säga till de ungdomar som hade räknat med att få jobb på Maskinverken eller till de äldre som blir avskedade därifrån: Alla ni kan ta er portfölj och ta pendeltåget in till Stockholm och ta jobb där. Eller säga till dem: Ni kan åka de fem milen till Södertälje och få jobb på Saab-Scania.

Industriminister Huss är väldigt okänslig för de sysselsättningsproblem som är en följd av försäljningen av Maskinverken. Han är ganska nöjd med utvecklingen där. Han anser försäljningen vara riktig med, som han säger, hänsyn till överkapaciteten inom branschen.

Det är många som har en helt annan uppfattning, och det är framför allt många som i dag ser med väldig oro på att den yrkesskicklighet som Kallhäll hade i en stor grupp människor på Maskinverken kastas bort av samhället.

Jag vill knyta an till en av de frågor som Sivert Andersson tog upp och fråga om det verkligen är riktigt att industriministern är nöjd med utvecklingen för de anställda vid Maskinverken i Kallhäll.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Nej, Anna-Greta Leijon och övriga talare, jag är förvisso icke nöjd, och till det skall jag strax återkomma. Men låt mig först ta upp ett par mer konkreta ting.

Angående Maskinverken har jag redan tidigare markerat att grunden till det som nu har beslutats och som vi tidigare diskuterat i den här kammaren är en överkapacitet och en farhåga för att om man inte hade vidtagit den strukturförändring som nu sker så kunde detta så småningom leda till en större personalminskning än den som det bör bli när ett slagkraftigt företag nu kommer att agera.

Vad beträffar möjligheterna för vederbörande att få sysselsättning vill jag hänvisa inte bara till det som tidigare sagts om Saab-Scantias behov av att anställa folk för en i och för sig för Sverige önskvärd produktionsökning, utan också till ett uttalande i den senaste översikten från länsarbetsnämnden i Stockholms län, där det bl. a. heter att den rådande bristen på yrkesarbetare har ökat ytterligare i Stockholmsregionen. Det finns alltså generellt ett behov från många företag av att anställa skolade yrkesarbetare.

Angående Finnboda Varv upprepar jag det jag sade, att regeringen på begäran av riksdagen har tillsatt en delegation som skall utreda de mindre och medelstora varvens situation. Det är en utredning som skall vara klar i höst, och det är naturligt att vi först då tar ställning, i det större sammanhang som omfattar alla de mindre och medelstora varven och inte bara Finnboda.

Beträffande den speciella möjlighet till utveckling av sysselsättningen vid Finnboda som särskilt berörts här, nämligen oljesaneringsprojektet, kallat SEPS, vill jag säga att regeringen nu på torsdag kommer att anslå ett belopp för

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

marknadsföringsåtgärder för detta projekt, som omhändertagits av Svenska Varv. Jag vill vidare säga att om man lyckas med detta som det förefaller lovande projekt så står frågan om var Svenska Varv skall förlägga produktionen öppen. Finnboda Varv med sitt kunnande på området finns med i bilden, men ännu har man icke kommit till det stadiet att ett beslut kan fattas.

Låt mig emellertid tala litet mera allmänt om det tema som alla tre talarna har berört, nämligen frågan om nedgången i industrisysställningen i Stockholm. Det är ett faktum att industrisysställningen i Stockholmsregionen har gått ner. Det skedde både tidigare under 1970-talet, och det har skett under de tre senaste åren, men då, som jag sade tidigare, mindre än för riket i dess helhet. Detta framgår bl. a. av statistiska centralbyråns arbeidskraftsundersökningar. Det är alltså ett allmänt fenomen som också har fått utslag i Stockholm.

Jag vet från tidigare debatter – och det har framgått även av denna debatt – att man både inom Metall och på andra håll beklagar den här utvecklingen, och det kan jag mycket väl förstå. Man menar att det blir en sämre balans inom denna region när tillverkningsindustrin går tillbaka och samtidigt servicesektorn ökar så starkt. Till en del är detta ett allmänt svenskt fenomen, men det är mer utpräglat här i Stockholm. Det beror alltså till stor del på att servicesektorn ökar så ovanligt starkt här i Stockholm. Detta är ju en utveckling som är till gagn för regionen som helhet, även om den medför en viss obalans. De flesta regioner i landet skulle med stor glädje notera om deras servicesektor, däribland den offentliga sysselsättningen, genomgick en så stark ökning som har skett i Stockholm.

Det är ändå inte rimligt att tänka sig att regeringen skulle försöka att särskilt befördra industrisysställningen just i Stockholmsregionen i den mån detta vore möjligt. Trots vad någon av talarna sade skulle detta inte kunna undgå att påverka sysselsättningen i mer drabbade regioner runt om i landet. Det är en uppfattning som torde vara allmän här i denna kammare; ett par av talarna nämnde också utflyttningen av industrisysställning från Stockholmsregionen till andra regioner i landet som en av förklaringarna till det som har skett. En annan förklaring är att det rör sig om en strukturutveckling, som är ofrånkomlig och där starkare krafter verkar än några myndigheter kan åstadkomma. Låt mig som exempel ta L M Ericssons strukturkris, som Sivert Andersson nämnde, på grund av övergången från mekaniska produkter till elektroniska produkter. Om L M Ericsson inte så framgångsrikt hängt med i den utvecklingen hade detta land som helhet blivit betydligt fattigare, eftersom denna produktion är en av våra viktigare skapare av exportvalutor och av sysselsättning.

Men låt mig återkomma till Anna-Greta Leijons, Tore Claesons och Sivert Anderssons påståenden att jag är nöjd och belåten med utvecklingen och att jag är okänslig för problemen. Nej, det är jag inte. Hur skulle man kunna vara nöjd med en utveckling som innebär minskad sysselsättning och en betydande arbetslöshet, särskilt bland ungdomen? Denna regering kan inte vara nöjd med detta lika litet som föregående regeringar och lika litet som

regeringarna runt om i västvärlden, som alla måste konstatera att de här problemen föreligger, även om mycket få av dem – om ens någon – gör så stora insatser genom arbetsmarknadspolitiken för att lätta konsekvenserna för de drabbade.

Det viktigaste vi kan göra för att stödja och stärka utvecklingen också i Stockholmsregionen är att bedriva en förnuftig allmän ekonomisk politik, inte för någon speciell region utan för hela landet, en politik som bevarar och stärker industrins konkurrenskraft. Det är den viktigaste insats vi kan göra – också för Stockholmsregionens tillverkningsindustri.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Först skall jag något kommentera industriministerns resonemang om Stockholmsregionens tillväxt. Han anser att den utveckling som vi talar om i dag beror på servicesektorns tillväxt. Det beror naturligtvis på vad man jämför med. Räknar man industrisysselsättningen i procent av den totala sysselsättningen får man *ett* resultat. Men jag rekommenderar industriminister Huss att jämföra hur många människor som är sysselsatta inom tillverkningsindustrin i dag med förhållandena för 5, 10, 15 eller rent av 20 år sedan. Om man gör en sådan jämförelse tror jag att t. o. m. industriminister Huss så småningom blir övertygad om att det vi nu säger om problemen i Stockholmsregionen är en verklighet som rör människorna. Det är alltså inte fråga om procentuella andelar av arbetsmarknaden.

Jag vill påminna om en farhåga som vi med skärpa tidigare har framfört nämligen att utarmningen av industrisysselsättningen i Stockholmsregionen får till följd att mängder av människor inte kan få arbeten som de är lämpade för och som deras håg står till. Det är en utveckling som vi måste motarbeta. Det måste vi göra inte bara för de människors skull som bor i Stockholmsregionen och inte heller för regionen som sådan, utan för hela landet.

Vad vi riskerar – och det finns redan tendenser till det – är att människor som inte kan finna en vettig sysselsättning ägnar sig åt annat, och det kan leda till svårartade samhällsproblem, som man kan resa till Amerika och titta närmare på. Där finns stora städer vars centra är stora hål och där det finns mängder av nedbrända fastigheter – en förslumning utan all like. Vi måste i tid hejda en utveckling åt det hållet.

Jag kommer så till frågan om Maskinverken. I och med att Maskinverken läggs ned kommer en grupp mycket yrkeskunniga, specialutbildade människor att lämna företaget. Jag kan försäkra industriministern att de specialkunskaper som de haft möjlighet att utveckla i sitt arbete på Maskinverken kommer de inte att kunna utnyttja i sina nya arbeten. Vi vet att när företag av den här typen läggs ned kommer de anställda att efterfrågas av speciella företag, och det krävs då en hög grad av samordning och stora insatser för att arbetet skall passa den som skall sysselsättas – annars fungerar inte det hela.

Vad jag genom denna interpellation ville veta var om industriministern avser att på något sätt ta initiativ för att behålla den här arbetskraften i de lokaler som finns där ute och där också arbetskraften nu är tillgänglig. Jag är

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

medveten om att detta är utomordentligt bråttom. Efter hand kommer de anställda att hoppa av från det här företaget. Bristen på yrkesutbildad arbetskraft i Stockholmsregionen hänger direkt samman med att människor som en gång blivit brända på det här sättet sökt sig till andra branscher. De går inte tillbaka till en industri där de inte kan känna trygghet för framtiden.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ställde egentligen bara tre konkreta frågor till industriministern, men han har lämnat ett generellt svar till oss tre debattdeltagare. Hans besked gick i stort sett ut på att regeringen inte är nöjd med situationen i Stockholms län. Jag frågade om industriministerns syn på det fortsatta stödet till Datasaab AB i Järfälla med dess 1 100 anställda. Vidare frågade jag om industriministern nu hade tagit del av förslaget från de anställda vid Maskinverken, vilket skulle möjliggöra fortsatt sysselsättning i Kallhäll i de befintliga lokalerna.

Låt mig erinra om att vad det gällde var att utveckla anläggningar för alternativ produktion, vilket skulle kunna ge sysselsättning i både Kallhäll och Göteborg. Maskinverken gör bl. a. industriångpannor, hetvattenpannor, avgaspannor, oljeförbrännare och nu senast en panna för sopförbränning, som skulle kunna bli en produkt bl. a. för kommunerna i länet.

Det är alltså sådana förslag för en fortsatt produktion i verkstäderna i Kallhäll som de anställda har lagt fram, och jag efterlyser nu liksom för tre månader sedan besked om vad industriministern tycker om de här förslagen, om han anser dem vara realistiska och bra och om vi inte har en verklig möjlighet att bibehålla sysselsättningen där ute om vi satsar på dessa saker.

Sedan säger industriministern att arbetskraftsundersökningarna visar att Stockholms län ligger något bättre till än landet i övrigt då det gäller sysselsättningen och att läget inte är lika besvärligt som tidigare. Enligt arbetskraftsundersökningarna ökade sysselsättningen i länet under åren 1970–1977 inom tjänstesektorn med 79 000, medan den under samma tid minskade med 32 000 i de s. k. varuproducerande näringsgrenarna. Mer än hälften av denna minskning drabbade byggnadsbranschen. Som vi tidigare har varit inne på minskade under perioden antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin totalt inom regionen med 10 000.

Detta är tillräckligt allvarligt för att statsmakterna, även om utvecklingen i andra delar av landet i något fall kan sägas vara sämre, skall gå in och hjälpa till att stoppa den här utarmningen av industrin i Stockholmsregionen genom att komma med förslag till lösningar som kan medföra att vi får en uppgång igen i stället för denna fortsatta nedgång.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Industriministern upprepade att han tyckte att försäljningen av Svenska Maskinverken till Götaverken Ångteknik var en riktig affär med, som han säger, hänsyn till att det fanns överkapacitet inom branschen och farhågor för större neddragningar av personal. Genom denna försäljning

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

skulle man kunna skapa ett slagkraftigt nytt företag.

Jag anser att man vid beskrivningen av verkligheten skall ha fullt klart för sig att Maskinverken i Kallhäll inte var något förlustföretag, och jag tror att det är ganska många som snarare gör den bedömningen, att den här affären kom till enbart med hänsyn till ganska kortsiktiga, rent företagsekonomiska överväganden och att det hade funnits förutsättningar för att behålla produktionen i Kallhäll.

Sedan vidhåller industriministern att läget i Stockholmsområdet egentligen är ganska gott som det är. Han talar om efterfrågan – som länsarbetsnämnden nämner – på yrkeskunnig personal generellt sett i länet. Ja, det är riktigt. Men samtidigt kan man från arbetsförmedlingen i Järfälla, där Kallhäll och Maskinverken ligger, tala om en långsiktigt ökande arbetslöshet. Man kan tala om att långtidsarbetslösheten ökar, att problemen för svårplacerad personal är betydligt större än vad som framgår av statistiken. Och vi kan, som jag sade förut, konstatera att Kallhäll är ett socialt oroligt område i dag.

Det finns all anledning att ta se med allvar på dessa problem och konstatera – precis som Sivert Andersson och jag har gjort – att svårigheter på arbetsmarknaden av det här slaget kan man inte möta enbart genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och långsiktigt kan vi aldrig klara dem om den obalans, som vi har i länet, fortsätter att förstärkas. Det kan aldrig bli bra förhållanden, om det enda som erbjuds är jobb inom kontor, förvaltning och service medan industrijobben försvinner mer och mer.

Jag måste säga att jag tycker det är ganska märkliga uttalanden som industriministern här gjort här i dag. Han sade, såvitt jag kommer ihåg, nästan exakt på detta sätt: Det är inte rimligt att tänka sig att regeringen skulle göra något särskilt för industrisyssetningen i den här delen av landet.

Jag har då aldrig tidigare varit med om att en medlem av en regering ansett att en del av landet skall man över huvud taget inte befatta sig med. Men det är tydligen vad industriministern anser – Stockholms län får klara sig hans hjälp förutan.

Industriministern kan naturligtvis stå här och säga att han inte är nöjd med utvecklingen. Men det räcker inte bara med det, om man sitter i regeringen. Då fordras det också att man gör mer än att förklara att man inte är nöjd. Herr Huss har tydligen inte för avsikt att någon gång ingripa för att avhjälpa problemen i Stockholmsområdet när det gäller den minskande industrisyssetningen.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Vad jag har sagt. Anna-Greta Leijon, är att det inte finns skäl till generella åtgärder för den industriella utvecklingen i Stockholms län. Jag betonade däremot att av vikt också för Stockholms län är hur den allmänna ekonomiska politiken här i landet bedrivs i syfte att stärka vår industriella konkurrenskraft och vårt lands möjlighet att hävda sig i jämförelse med de andra industrinationerna.

Vi kan ju inte lyfta oss i håret, vi kan inte med speciella åtgärder bistå alla

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

regioner. De flesta regionerna här i landet – jag kan erinra om Norrlandslänen, de andra skogslänen och många andra regioner – har en väsentligt svårare situation än Stockholmsregionen. Där har omfattande specifika åtgärder satts in för att hindra att orter, kommuner och hela län kollapsar. En sådan situation föreligger dock icke i Stockholm.

Låt mig gå in på ett par mera konkreta frågor som Tore Claeson tog upp.

Beträffande användande av anläggningarna i Maskinverken för alternativ produktion så är detta i första hand en sak för det företag som nu äger Maskinverken, nämligen Svenska Varv. Jag vill emellertid erinra om att hundratal orter och företag i detta land begär att vi skall åstadkomma en alternativ produktion i stället för den som går tillbaka. Detta är önskvärt, men det är också oerhört svårt. Alla vet att det är lätt att framställa önskemålen – de flesta vet också att det är mycket svårt att förverkliga dem. Det är en tidsödande process, och antalet bärkraftiga framtidsdugliga projekt som kan sättas in är mycket begränsat. Det gäller denna regering, det gäller alla andra regeringar, det gäller alla företag som ställs inför detta problem, att det är ett svårt problem.

Bristen på yrkesarbetare har berörts. Det är klart att det är en olägenhet att behöva byta arbetsplats. Men hur skall vi klara den industriella utvecklingen i detta land – detta land där vi balanserar på gränsen till vad vi orkar med – om vi skall ytterligare försvåra möjligheterna för de expanderande företagen och anläggningarna, ytterligare försvåra deras möjligheter att få arbetskraft? Jag får ofta höra den invändningen från många håll i landet och från, kan jag säga, alla partier, att vi satsar för mycket på olika ingripanden. Samtidigt begärs det att vi skall satsa ännu mera. Vilka blir då möjligheterna för de framtidsdugliga, expanderande företagen att få arbetskraft och få resurser, om man skall mer eller mindre låsa utvecklingen, som ändå på något sätt ligger i botten på en del av de argument som har framförts här i dag?

Sivert Andersson uppmanade mig att se på statistiken över Stockholmsregionens industrisysselsättning. Ja, den visar enligt statistiska centralbyrån precis det som Tore Claeson redovisade, nämligen att från 1970 till 1978 har denna sysselsättning minskat med 10 000 personer. Det är mycket, men kvar finns enligt statistiska centralbyråns statistik – det är den som vi tydligen båda har följt – en industrisysselsättning i fjol på 142 000 personer. I översikten från länsarbetsnämnden för i år förekommer siffran 146 000. Det är relativt få procent – det erkänner jag – av den totala sysselsättningen i Stockholms län, men det är ju en väldig total siffra – den största i landet. Det betyder också att människor som har en alldeles speciell håg för just tillverkningsindustrin ändå har fler variationer att välja på här än på andra håll i vårt land.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Industriministern säger att han inte kan medverka till speciella åtgärder med anledning av att Maskinverken lämnar Kallhäll och att han inte heller kan medverka till generella industripolitiska åtgärder i Stockholms län. Kvar av det han anser sig kunna medverka till är vad han

kallar för en allmänt förnuftig ekonomisk politik. Tyvärr kan vi konstatera att den politiken saknas, att vi inte har någon ökning av antalet lediga platser som vi kan erbjuda de anställda som blivit utan arbete. Trots att man talar om en begynnande högkonjunktur – att många företag får bättre order – så syns det väldigt litet på arbetsmarknaden. När det gäller de lediga platserna står man och stampar vid ungefär samma antal sedan fem sex månader tillbaka.

Vi är på väg att hamna i en mycket besvärlig situation på arbetsmarknaden i den här regionen och i landet som helhet. Skall vi kunna komma ur denna situation, behövs det en framsynt industripolitik som omfattar alla delar av landet, inkl. Stockholmsområdet.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Nu hänvisar industriministern till siffran för industrisys-
sättningen; den är 142 000 i detta län. Det innebär att vi har haft en minskning med 10 000 under mätperioden 1970–1978. Jag vill påminna om siffran 20 000 som avser minskningen i Stockholm; det kan kanske också bättra på kunskapen om strukturomvandlingens storlek och genomslag.

Vi skall även komma ihåg – det tror jag är det allra viktigaste i detta sammanhang – att det inte är så länge sedan det var 200 000 industrisys-
satta. Vi har haft – och har – en utomordentligt kännbar försvagning av arbetsmarknaden inom industrin i den här regionen. Det är beklagligt att industriministern inte anser att regeringen bör vidta några åtgärder i det avseendet.

Det regeringsbeslut rörande miljövårdsprogrammet som skall fattas på torsdag måste ju hälsas med mycket stor tillfredsställelse. Jag utgår från att regeringen gör vad den kan för att uppfylla de löften som faktiskt Finnboda Varvs anställda anser sig ha fått när det gäller produktionen av delar av de system det här är fråga om. I ett bolagsstyrelsebeslut från november förra året bekräftades att den s. k. MM-anläggningen även fortsättningsvis skall drivas av Finnboda. Det är alldeles uppenbart att man hyser stora förhoppningar om att det statliga bolaget Svenska Varv skall lägga ut arbeten på det företag som ursprungligen började driva fram dessa planer, vilka sedan har vuxit så att det självfallet är riktigt att fullfölja dem i ett vidare sammanhang.

Jag tycker att det är nödvändigt att så sker, och det vore värdefullt om industriministern kunde göra något uttalande i denna sak. Det skulle i varje fall delvis vara ett svar på den fråga som jag ställde i mitt första inlägg, nämligen om industriministern är beredd att verka för att de negativa effekterna av Svenska Varvs försök att lägga ned Finnboda Varv undanröjs. Styrelsebeslutet inom Svenska Varv om nedläggningsplaner har skadat Finnboda Varvs affärsmässiga ställning, och det är angeläget att detta varv får möjligheter att verka på det sätt som riksdagen naturligtvis avsåg när man tillsatte en kommission för att utreda dess framtid.

*Om industrisys-
sättningen i Stock-
holmsregionen*

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! På frågan om bevarad produktion vid Maskinverken svarar industriministern att det är en sak för det företag som äger Maskinverken. Ja, det begriper faktiskt jag också. Men det var inte det jag frågade om. Jag frågade efter industriministerns syn på de förslag som de anställda gett, på realismen i de förslagen och huruvida man från regeringens och industriministerns sida kan vara beredd att medverka till att pröva dessa möjligheter.

Svaret inskränkte sig inte till det jag nu har refererat, utan industriministern sade också att många företag slåss om det man kallar en alternativ produktion. Men mot bakgrund av att det faktiskt handlar om vilken produktion man är mäktig att klara vid Maskinverken, mot bakgrund av den mångåriga erfarenhet och den specialisering man har på detta område, skulle jag vilja påstå att det praktiskt taget inte finns några andra företag – kanske något, men inte ett flertal – som kan konkurrera med Maskinverken på detta område.

Den debatt som vi har fört och de problem som vi har tagit upp om den oroande utvecklingen i Stockholms län har tydligt visat att vår region håller på att berövas hela sin industriella bas. Det räcker dess värre inte med det, utan även hela byggsektorn håller mer eller mindre på att skrotas ner. Situationen är väldigt allvarlig, och egentligen skulle jag vilja framställa det på det sättet, att här har man att välja mellan två politiska alternativ för att klara detta.

Det ena alternativet är den linje som företräds av industriministern, nämligen att låta marknadskrafterna styra utvecklingen i Stockholms län. För framtiden innebär det då bl. a. en fortsatt avindustrialisering som skapar en alltmer ensidig arbetsmarknad och allt sämre valmöjligheter för bl. a. de ungdomar som går ut i arbetslivet.

Det andra alternativet som vpk förespråkar är att man skall ta itu med problemen på ett annat sätt; man tar itu med de framtida möjligheterna och satsar på en ny industripolitik i samhällets regi. Man skall planera med samhällsnyttan och allas rätt till arbete som utgångspunkt i stället för profiten. Valet står kort sagt mellan fortsatt passivitet inför marknadskrafterna och en radikal arbetarpolitik med en annan, en socialistisk, inriktning.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Vi skall väl inte starta en byggdebatt här, men låt mig ändå erinra om att vi under 1970-talet har haft en fortgående minskning i bostadsbyggandet fram till för ett å två år sedan på grund av att en mättnad hade uppstått, och detta ledde till en minskning av byggnadsarbetarkåren, icke minst i de tre storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Det är alltså riktigt att vi har betydligt färre byggnadsarbetare än förut och att det är en utveckling som inte kan få fortgå, för då blir det bekymmersamt.

Men situationen nu i Stockholm karakteriseras av länsarbetsnämnden så, att byggaktiviteten under hösten och vintern har varit förhållandevis god och

Om industrisysselsättningen i Stockholmsregionen

investeringsviljan hög, framför allt inom den offentliga sektorn. Man fortsätter med att tala om att industrins bygginvesteringar visar tendenser att öka. Man förutser en ringa arbetslöshet under prognosperioden och en accentuerad brist på vissa yrkeskategorier, och man räknar upp vilka de är, men man säger också att nyrekryteringen till byggyrkena är svag, vilket uppenbarligen är ett problem. Men vi skall inte gå djupare in på det nu.

Låt mig bara, herr talman, tillägga till Tore Claesson att jag glömde att svara på frågan om Datasaab. Datasaab är ett bekymmer därför att verksamheten går med mycket stora underskott. Regeringen har emellertid för en tid sedan klart uttryckt sin vilja att stödja företagets utveckling. Datasaab är nämligen ett tekniskt avancerat företag med en utvecklingskapacitet som det finns anledning att slå vakt om. Vi har konkretiserat detta stöd i en proposition som är framlagd för denna riksdag och i vilken betydande belopp föreslås anslagna för de närmaste åren för den fortsatta verksamheten vid Datasaab. Hur sedan verksamheten skall fördelas mellan Linköping och Järfälla, de två huvudproduktionsorterna, är ett problem som ännu inte har redovisats för mig – man är tydligen ännu inte beredd att komma med förslag rörande den problematiken.

Låt mig sedan vända mig till Sivert Andersson, som återkom till statistiken över industrisysselsättningen i länet. Han sade att om man går tillräckligt långt tillbaka, så kan man finna att industrisysselsättningen var bortåt 200 000. Jag har inte nu tillgång till den statistikserien, men jag har här en uppgift om att så pass nyligen som 1968 var sysselsättningen 168 000. Den sjönk sedan på fyra år till 141 000, och sedan har den från 1972 till 1978 med variationer förblivit på den nivån – enligt länsarbetsnämnden är den för i år något högre.

Jag behöver inte tillägga att det i varje fall inte var den nuvarande regeringen och inte heller trepartiregeringen som hade ansvaret för vad som skedde mellan åren 1968 och 1972. Jag vill inte gärna använda den formen av pajkastning med siffror, för givetvis tillkommer i det här sammanhanget konjunkturella förlopp, men siffrorna visar att det här inte handlar om vilja och målinriktning, utan det handlar om krafter som är starkare än skiftande regeringar och riksdagar.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Inte heller jag tänkte ta upp någon debatt om bostadsbyggandet i Stockholmsområdet, men eftersom industriministern kom in på detta måste jag konstatera att den mättnad på bostadsbyggandets område som industriministern talar om fanns för några år sedan. Det hade varit bra om den borgerliga regeringen hade upptäckt att den mättnaden förbytts i en bostadsbrist. Då hade vi kanske inte behövt ha den bostadsbrist som vi har i dag i så många av Stockholms läns kommuner.

Låt mig säga några ord också med anledning av industriministerns synpunkter på frågan om Datasaab. I anslutning till uttalandet att regeringen är beredd att stödja Datasaab sade industriministern att han när det gäller fördelningen av sysselsättningen mellan de två orter som är aktuella,

Om industrisysselsättningen i Stockholmsregionen

nämligen Linköping och Järfälla, i dag inte kan uttala sig om detta, därför att företaget ännu inte har redovisat för honom hur man kan tänka sig den fördelningen. Låt mig sluta med förhoppningen att industriministern, när företaget kommer till honom med den frågan, anser sig ha ansvar även för Järfälla kommun.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för det besked han gav beträffande Datasaab och det svar jag således fick på min fråga, trots att den inte var aviserad. Det beskedet vill jag gärna tolka på det sättet att staten också fortsättningsvis kommer att gå in med det stöd som behövs för att klara sysselsättningen för dem som är anställda ute i Järfälla – detta som ett apropå till industriministerns resonemang om fördelningen mellan Järfälla och Linköping. Om det skulle vara så att industriministern inte är beredd att medverka till att sysselsättningen vid Datasaab i Järfälla kan bibehållas, får väl industriministern rätta mig på den punkten, men om min tolkning är riktig vill jag notera industriministerns uttalande med tacksamhet.

Sedan bara ett par ord med anledning av resonemanget om minskningen av bostadsbyggandet. Vi känner till de negativa konsekvenser som den har fått och de oerhört stora problemen – kanske speciellt då det gäller ungdomarna i Storstockholmsområdet och i synnerhet Stockholms kommun, där det f. n. är omöjligt att få en egen bostad. Men det allra allvarligaste är kanske att vi till följd av den förda bostadspolitiken har fått en sådan minskning av bostadsbyggandet och en sådan nedrustning av den goda kapacitet som vi tidigare hade på bostadsbyggandets område i fråga om välutbildad arbetskraft, olika byggmaterialproducenter och en rad områden som hör ihop med själva byggandet. Hela denna apparat är mer eller mindre sönderslagen, och det kommer att ta lång tid att bygga upp den på nytt, när regeringen har nått så långt att den äntligen har kommit underfund med att det här inte kan få fortsätta. Jag noterade att industriministern har insett att det inte kan få fortgå på det här viset. I sitt inlägg sade han uttryckligen detta, vilket jag noterar som någonting positivt. Jag hoppas att även andra företrädare för regeringen snart kommer underfund med att det måste göras någonting radikalt när det gäller bostadsbyggandet i den här regionen och i det här landet.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Industriminister Huss talade om pajkastning med statistikuppgifter och det är väl i och för sig en målande beskrivning av den här diskussionen. Jag vill emellertid understryka, att när vi uttalar vårt stora bekymmer över utvecklingen av industrisysselsättningen i det här länet, har vi därmed inte sagt att sysselsättningen inom industrin här skall klaras på bekostnad av de andra länen. Vi har inte heller sagt att det är riktigt att sänka sysselsättningsgraden i andra län bara för att Stockholmsregionen skall få sitt.

För egen del vill jag gärna ta upp den utomordentligt svåra omställning som L M Ericssons fabriker här i Stockholm har genomfört. Det var ju så, att L M

Ericsson under en tvåårsperiod bara på arbetsidan minskade antalet anställda med 1 500 personer. Två av anläggningarna lades ned. Det protesterades inte mot neddragningen, varken från facket eller från det socialdemokratiska partiet i Stockholm. Varför? Jo, på grund av den utomordentligt svåra omställning som LM-koncernen då gick igenom skulle ett bibehållande av samma sysselsättning i Stockholm ha drabbat anställda vid andra företag ute i landet. Vi menar att vi kan få acceptera den typen av omställningar, och det blir säkert flera sådana fall.

Men här är det faktiskt fråga om en något annan typ av omställning. I dag undrar många om det var affärsmässigt riktigt att hantera samgåendet mellan Svenska Maskinverken och Götaverken Ångteknik på det sätt som skedde. Effekten blir nämligen att landet kommer att förlora tillverkningskapacitet på det här området, vilket är beklagligt. Vi får alltså en minskad sysselsättning inom den delen av industrin.

Så tillbaka till Finnboda. Jag frågade industriministern om det var möjligt att göra ett uttalande, som till någon del kunde ge ett svar på den under debatten ställda frågan om industriministern är beredd att medverka till att den negativa effekten av Svenska Varvs nedläggningsförsök beträffande Finnboda Varv undanröjs. Beträffande SEPS är det utomordentligt att beslut äntligen kommer att fattas denna vecka efter den långhalning och det krångel som förekommit i samband med detta, som de flesta bedömer det, intressanta objekt. Det borde kunna förlösa Finnboda Varv från en del av problemen för framtiden. Nu gäller det att också stryka under behovet att skaffa arbetstillfällen till Finnboda. Man är där av den uppfattningen att det statliga företaget Svenska Varv helt enkelt svälter ut Finnboda Varv. Man anser att det är ganska egendomligt att Götaverken i Göteborg kan ha inhyrd arbetskraft av olika slag på 800–950 personer, medan Finnboda Varv i Stockholm samtidigt har uppenbara sysselsättningsproblem. Man undrar om det är en medveten verksamhet som bedrivs från varvsledningens och industridepartementets sida för att göra det omöjligt att behålla varvet sedan den särskilda kommission som utreder varvens framtid är klar med sitt arbete. Jag vore tacksam för ett besked från industriministern om hur han ser på det här varvets framtid. Jag kan försäkra att det är en fråga som intresserar många.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1978/79:219 till utrikesutskottet

§ 5 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1978/79:2688–2690 till finansutskottet

§ 6 Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1978/79:34 och 35
Lagutskottets betänkanden 1978/79:20 och 22
Utrikesutskottets betänkanden 1978/79:28, 29, 31 och 32
Kulturutskottets betänkanden 1978/79:28-31 och 34
Utbildningsutskottets betänkanden 1978/79:37, 38 och 41
Jordbruksutskottets betänkanden 1978/79:27 och 31
Näringsutskottets betänkande 1978/79:47
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1978/79:38 och 42
Civilutskottets betänkanden 1978/79:36 och 38

§ 7 På hemställan av tredje vice talmannen beslöt kammaren kl. 12.59 att ajournera sina förhandlingar till kl. 16.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 8 Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 9 Anmäldes och bordlades

Proposition

1978/79:217 om bildande av nationalparker i Skuleskogen och Tiveden

§ 10 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2691 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*

1978/79:2692 av *Olof Palme m. fl.*

1978/79:2693 av *Olof Palme m. fl.*

1978/79:2694 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1979/80, m. m. (kompletteringsproposition)

1978/79:2695 av *Per-Olof Strindberg*

1978/79:2696 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*

1978/79:2697 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:209 om ändring i bostadsbeskattningen, m. m.

§ 11 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1978/79:55 med anledning av propositionen 1978/79:160 om fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m. jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:177 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m. jämte motioner

§ 12 Anmälan av interpellation

Nr 144

Måndagen den
14 maj 1979

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

Anmälan av interpellation

den 11 maj

1978/79:184 av *Åke Gillström* (s) till statsrådet Birgit Rodhe om specialundervisningen i grundskolan:

I SIA-beslutet betonas på flera ställen samhällets särskilda ansvar för elever med skolsvårigheter. På många olika punkter med inriktning på förbättringar för alla elever är förändringarna av den karaktären att de i första hand ändå tillgodoser de speciella behov av stöd och stimulans, som vissa elever har. Man kan därvid peka på genomförandet av ett nytt arbetssätt, de lokala studiegångarna, den anpassade studiegången, den samlade skoldagen, verksamheten skola-arbetsliv, utvärderingen och det nya statsbidragssystemet, även om vissa av dessa förändringar ännu bara är teoretiska.

Trots dessa mera generella förändringar är det ändå så att en del av eleverna kräver speciella åtgärder. Dessa har tidigare sammanfattats under rubriken "Specialundervisning", och samhället har under några tiotal år utbildat särskilda lärare, speciallärare, för denna undervisning. Efter SIA-beslutet har dock stark oro förmärkts inför en befarad (pågående?) utveckling, som utgår från ideologin att generella åtgärder i riklig mängd kan undanröja behov av särskilda insatser. Handikapporganisationerna, särskilda föräldraföreningar för handikappade samt fackliga och ideella organisationer med speciallärare och elevvårdspersonal har på olika sätt reagerat inför en för elever med fysiska och psykiska handikapp negativ utveckling i undervisningen.

Reaktionerna är lätta att förstå med hänvisning till vissa åtgärder och händelser. Trots det starka betonandet av samhällets ansvar för elever med skolsvårigheter har detta ansvar inte särskilt tungt poängterats i vare sig SÖ-förslaget till läroplan eller regeringens proposition 1978/79:180. Den senare innehåller en knapp sida om hjälp till elever med skolsvårigheter. SÖ-förslaget var i stort sett lika knapphändigt under rubriken "Skolans stödjande arbete".

Samtidigt har riksrevisionsverket i en rapport påtalat att fördelningen av förstärkningsresursen ingalunda fått den behovsorientering som SIA-beslutet innebar. Resurserna till elever med skolsvårigheter har inte ökat. Med anledning av detta uttalar ett inom SÖ ansvarigt undervisningsråd i en tidning på fråga om vad SÖ avser göra ändå bara att om man om tre fyra år får fram samma fördelning "då måste börja fundera över om reformen har lyckats. Om man måste ingripa på något sätt. T. ex. genom att ge mer information kring reformen, få i gång mer diskussioner, eller kanske göra vissa förändringar i själva systemet".

Stark oro har förmärkts över att specialundervisningens resurser försvinner, t. ex. till förmån för mindre klasser. Speciallärarna känner sig i många

Måndagen den
14 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

skolor utnyttjade på ett sådant sätt att de ingalunda kan sägas vara en specialpedagogisk resurs med möjlighet till metodisk träning av elever med fysiska eller psykiska handikapp. Det har t. o. m. talats om en successiv avveckling av speciallärartjänsterna.

Samtidigt finns oroande tendenser inom speciallärarutbildningen. Dimensioneringen är – om man från regeringens sida avser att bibehålla denna lärarkategori – undermålig. Under de borgerliga regeringarnas tid har antalet utbildningsplatser inte ökat, trots att andelen behöriga speciallärare är endast 52 %. Från speciallärare under utbildning framhålls dessutom att utbildningen f. n. är mycket varierande från lärarhögskola till lärarhögskola och i vissa fall direkt dålig. Moderna avarter av utbildningsinslag med förvirrande pedagogik tycks ha fått dominerande inverkan vid vissa speciallärarlinjer. Lärarutbildarnas handledning uteblir i många fall helt, och kursplanerna har skjutits i bakgrunden.

Det är givet att denna utveckling och olika tendenser oroar alla berörda parter. Regeringen tycks dessutom inte ha någon egen policy när det gäller den framtida specialundervisningen. På annat sätt kan man inte tolka ovilligheten från utbildningsdepartementets sida att ställa upp för en redovisning inför den förra veckan avhållna speciallärarstämman, vilket föranleder följande frågor till skolministern:

1. Vilken policy för framtidens specialundervisning står den folkpartistiska regeringen för?
2. Avser regeringen lägga fram förslag om en avveckling av speciallärartjänsterna?
3. Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att öka speciallärarutbildningen och ge den en överensstämmelse med gällande kursplaner?

§ 13 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 maj

1978/79:554 av *Christina Rogestam* (c) till statsrådet Birgit Rodhe om gymnasieundervisningen för invandrarelever:

Det är angeläget att skolan bidrar till att en större andel av invandrandomarna utnyttjar möjligheterna att gå vidare i gymnasieskolan. Om detta råder det stor enighet.

Många av dessa elever behöver för att klara sina studier i gymnasiet stödundervisning i svenska. Enligt budgetpropositionen finns totalt 5 milj. kr. anslaget för detta. Skolöverstyrelsen hade föreslagit en beräkningsgrund på 1 veckotimme per elev.

Kommuner med ett stort antal invandrarelever har uttryckt stark oro för att deras andel av medlen inte kommer att räcka för att ge elever behövligt stöd.

Göteborg räknar t. ex. med att tilldelas ca 80 veckotimmar. Enligt beräkningar kommer minst 350 elever att vara i behov av stödundervisning i svenska.

Vilka ytterligare åtgärder för att underlätta för invandrarelever att klara studierna i gymnasieskolan är statsrådet beredd att vidta?

1978/79:555 av *Sture Ericson* (s) till industriministern om vidareförädling vid ASSI:s anläggning i Frövi:

ASSI:s dotterföretag Örebro Pappersbruks AB har i närmare två år projekterat en investering vid Frövifors Bruk i en kartongmaskin med tonvikt lagd på dryckeskartong. Sedan de marknadsmässiga förutsättningarna utretts ytterligare av Boston Consulting Group på uppdrag av Statsföretag AB och på nytt visat sig vara mycket goda finns nu underlag för beslut att starta upphandlingen. Ett ytterligare dröjsmål skulle få synnerligen allvarliga följder för de direkt berörda, ca 500 anställda vid Frövifors Bruk, för Frövi samhälle och för Lindesbergs kommun.

Är industriministern medveten om de allvarliga följderna för sysselsättningen i Lindesbergs kommun av dröjsmål med slutligt beslut om ASSI:s marknadsmässigt och företagsekonomiskt motiverade investering i en kartongmaskin vid Frövifors Bruk?

1978/79:556 av *Martin Olsson* (c) till kommunikationsministern om lokförarbemanningen inom SJ:

Sedan 1976 tillämpas enbemannning på SJ:s lok även vid långa resor och under nätterna. På föraren som är ensam i loket vilar därför ett synnerligen stort ansvar.

Otvivelaktigt inträffar det – och det inträffade för kort tid sedan – att lokföraren drabbas av akut sjukdom eller av tillfällig black out, så att han inte kan fullgöra sina uppgifter. Även om de tekniska anordningarna är sådana att riskerna för olyckor i form av kollisioner eller tågurspårningar skall begränsas om det händer något med föraren, måste enbemanningen anses innebära risker för såväl tågpersonal som tågpassagerare.

Om något inträffar har lokföraren inte heller möjlighet att per telefon från loket nå kontakt med yttervärlden.

Nära tre års erfarenheter av enbemanningen föreligger nu, och jag vill mot bakgrund av det anförda till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Anser kommunikationsministern att enbemanningen av SJ:s lok är tillfredsställande ur trafiksäkerhetssynpunkt?

Måndagen den
14 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

den 14 maj

1978/79:557 av Åke Gustavsson (s) till statsministern om användningen av försvarets transportmedel:

Enligt tidningsuppgifter har statsministern tillsammans med utrikesministern i samband med en fjällresa utnyttjat arméns helikoptrar. Detta skedde tillsammans med en hovmarskalk, som samtidigt är ordförande i Svenska turistföreningen.

På arméns helikopterskola blev man, enligt samma uppgifter, genom överbefälhavaren av hovmarskalken beordrad att utföra uppdraget. Skälet till att helikoptrar ställdes till förfogande uppgavs vara att statsministern deltog.

Mot denna bakgrund anhåller jag om att till statsministern få ställa följande frågor:

1. I vilka fall kan man åberopa statsministerns deltagande för att få tillgång till försvarets transportmedel?
2. Vem betalar kostnaderna för här aktuella helikopterresor?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 16.01

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert